‘आयएफआरएस’चा जमा-खर्च!

एकाच वर्षासाठी वेगवेगळी पत्रके तयार करण्यासाठी वेळ व पैसा यांचा अपव्यय तर होतोच; परंतु याचा आणखी एक तोटा म्हणजे एकाच औद्योगिक क्षेत्रातील मात्र भिन्न देशातील कंपन्यांनी तयार केलेल्या आर्थिक पत्रकांची एकमेकांशी तुलना करणे अशक्य होऊन बसते. या सर्व अडचणींवर मात करण्यासाठी काढलेले उत्तर म्हणजेच IFRS

वसुधैव कुटुंबकम! ही म्हण सर्वांनाच परिचित आहे. जागतिकीकरणामुळे आंतरराष्ट्रीय व्यापारात खूपच मोठ्या प्रमाणावर वाढ झालेली आहे. त्यामुळे अनेक मोठमोठ्या कंपन्यांची कार्यक्षेत्रे त्यांच्या मूळ स्थापनेच्या देशांपलीकडे चौफेर विस्तारलेली आहेत. साहजिकच त्याचा परिणाम म्हणजे आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेतून भांडवल उभे करणे ही बाब आता अगदी स्वाभाविक व नित्यनेमाची गोष्ट होऊन बसलेली आहे. त्यातूनच भांडवली बाजारांवर लक्ष ठेवणाऱ्या विविध देशांतील वेगवेगळ्या सरकारी यंत्रणा यांना वेळोवेळी दाखल करायच्या विवरणपत्रकांची संख्या वाढत चालली आहे. वेगवेगळ्या देशांमधील नवनवीन कंपन्यांमधील समभाग विकत घेऊन सदर कंपन्या ताब्यात घेणे (subsidiary) वा त्यांच्या कारभारात चांगल्या प्रकारे हस्तक्षेप करता येईल. (Associate) इतकी गुंतवणूक करणे हेही आलेच!

नव्या निकषांची गरज

वर नमूद केलेल्या सर्व गोष्टींमध्ये एक प्रमुख अडसर होता किंवा आहे आणि तो म्हणजे आर्थिक पत्रके सादर करताना वापरण्यात आलेले वेगवेगळे निकष वा नियम! भारतात स्थापन झालेल्या कंपन्यांना भारतातील सर्वमान्य हिशाबांच्या निकषांप्रमाणे (Indian Gaap) आर्थिक पत्रके सादर/तयार करावी लागतातच; परंतु तीच कंपनी जर न्यूयॉर्क स्टॉक एक्सेंजवर नोंदलेली असेल, तर हीच आर्थिक पत्रके पुन्हा अमेरिकेतील सर्वमान्य हिशोब निकषांप्रमाणे बदलावी लागतात. म्हणजेच एकाच वर्षासाठी एकाच कंपनीची वेगवेगळा नफा/तोटा दाखवणारी दोन आर्थिक पत्रके!

स्वाभाविकच एकाच वर्षासाठी वेगवेगळी पत्रके तयार करण्यासाठी वेळ व पैसा यांचा अपव्यय तर होतोच; परंतु याचा आणखी एक तोटा म्हणजे एकाच औद्योगिक क्षेत्रातील मात्र भिन्न देशातील कंपन्यांनी तयार केलेल्या आर्थिक पत्रकांची एकमेकांशी तुलना करणे अशक्य होऊन बसते. या सर्व अडचणींवर मात करण्यासाठी काढलेले उत्तर म्हणजेच [illegible] अर्थात आर्थिक विवरणपत्रांच्या सादरीकरणाचे आंतरराष्ट्रीय मानदंड! किंवा सोप्या शब्दात आंतरराष्ट्रीय लेखांकन प्रणाली.

१९७३ साली ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा, फ्रान्स, जर्मनी, जपान, मेक्सिको, नेदरलँड, इंग्लंड, आयर्लंड व अमेरिका या देशांनी सुरू केलेल्या ‘आंतरराष्ट्रीय हिशोब मानदंड समिती’चे (International Accounting standard Committee) २००१ मध्ये ‘आंतरराष्ट्रीय हिशोब मानदंड मंडळ (International Accounting Standards Board) असे नामकरण करण्यात आले. सदर IASB मंडळ आंतरराष्ट्रीय लेखांकन मानदंड (IFRS) प्रस्थापित करण्यासाठी जबाबदार आहे. सदर मंडळावर आता भारताचे देखील प्रतिनिधित्व आहे.

देशासाठी महत्त्व

भारतामध्ये सीए इन्स्टिट्यूट (ICAI) ही संस्था Accounting Standards (लेखांकन प्रणाली/ मानदंड) प्रस्थापित करण्यासाठी जबाबदार आहे. तरीही भारताने देखील, आंतरराष्ट्रीय लेखांकन प्रणालीच्या मुलभूत तत्त्वांचा (IFRS) स्वीकार करण्याचे ठरवले आहे. म्हणजे आंतरराष्ट्रीय लेखांकन प्रणाली जशीच्या तशी वापरण्याऐवजी आपल्या गरजेनुरुप त्यात काहीसे बदल करून, परंतु मुलभूत तत्व तसेच ठेवून स्वीकार करायचे ठरवले आहे. याचा अर्थ आज रोजी भारतात वापरण्यात येणारी लेखांकन प्रणाली कनिष्ठ दर्जाची होती असे मानायचे का? तर मुळीच नाही, परंतु आंतरराष्ट्रीय लेखांकन प्रणालीचे मानदंड दर्जेदार तर आहेतच; पण त्याहीपेक्षा जगभरातील ११३ पेक्षा जास्त देशांनी सदर प्रणालीच्या मूलभूत तत्त्वांचा स्वीकार करण्याचे ठरवलेले असल्याने लेखांकनाची वा हिशोबाची ती एकप्रकारे आंतरराष्ट्रीय भाषाचं बनू पाहते आहे.